Silke Vanparys, Juliette Desmet, Nicolas Slabbinck, Charlotte Arnou, Margot Blomme & Stefanie Verstraete
Howest University of Applied Sciences
Contact: silke.vanparys@howest.be

LeesZin: via een krachtig leesnetwerk naar een gedragen leesbeleid

1. Inleiding

De dalende leesvaardigheid en leesmotivatie van leerlingen in het Vlaamse onderwijs vormen een urgente maatschappelijke uitdaging. Scholen, pedagogische begeleidingsdiensten en organisaties zoals Iedereen Leest zetten al langer in op leesbevordering, en er bestaat inmiddels een rijk aanbod aan professionaliseringstrajecten en lesmateriaal. Toch blijkt uit nationaal en internationaal onderzoek dat Vlaamse leerlingen steeds minder graag lezen en dat hun leesvaardigheden sterk dalen (De Meyer e.a. 2023; Dockx e.a. 2023; von Davier e.a. 2023; Vlaamse Ministerie van Onderwijs en Vorming 2024). Om deze negatieve trend te keren, is inzetten op leesmotivatie cruciaal. Onderzoek toont immers aan dat leesmotivatie geen bijkomstig gegeven is, maar een noodzakelijke hefboom voor duurzame lees- en taalontwikkeling: wie graag leest, leest meer, en wie meer leest, wordt vaardiger (zie o.a. De Naeghel e.a. 2012; Van Keer 2023). Die opwaartse leesspiraal vormt het hart van het driejarige praktijkgericht wetenschappelijk onderzoeksproject (PWO) 'LeesZin'.

LeesZin vertrekt vanuit de vaststelling dat leesbevordering vandaag vaak versnipperd verloopt: initiatieven leven op klasniveau, op schoolniveau of bij externe partners, maar worden onvoldoende met elkaar verbonden. Daardoor gaat veel goede wil en expertise verloren, en blijven schoolteams vaak op hun eigen kracht aangewezen wanneer ze een duurzaam leesbeleid willen uitbouwen. Het project onderzoekt daarom hoe leesmotivatie structureel en duurzaam versterkt kan worden, van kleuteronderwijs tot secundair onderwijs en dit zowel binnen als buiten de schoolmuren. Daarmee wil LeesZin een antwoord bieden op de vraag hoe schoolteams, lerarenopleidingen en lokale partners samen kunnen bijdragen aan meer gemotiveerde lezers, met de regio Brugge

als proeftuin en als voorbeeld voor bredere navolging. Het project brengt daarvoor leerkrachten, lerarenopleiders, onderzoekers, pedagogische begeleiders en partners zoals de openbare bibliotheek van Brugge samen in één stuurgroep, zodat praktijk en onderzoek voortdurend op elkaar inspelen.

2. Een ecosysteembenadering: vier samenhangende pijlers

LeesZin hanteert een ecosystemische benadering en vertrekt vanuit vier samenhangende pijlers, die elk als een afzonderlijk werkpakket binnen het project worden uitgewerkt.

Een eerste pijler richt zich op het creëren van rijke leesomgevingen op klas- en schoolniveau. Hierbinnen worden leraren en schoolteams gecoacht in het versterken van hun leesdidactiek en hun klaspraktijk, onder meer via *lesson study* en de uitbouw van een modelkleuterklas.
Een tweede pijler betreft de beleidsmatige verankering van een doorgaande leeslijn. Met behulp van de Leesscan (Hebbrecht e.a. 2022) en een intakegesprek doorlopen de zes deelnemende basisscholen en secundaire scholen een begeleidingstraject waarin leesbeleid wordt ontwikkeld, geïmplementeerd, geoptimaliseerd en verduurzaamd. Dit traject bouwt voort op bestaande *evidence-informed* leesbevorderingstrajecten (bijvoorbeeld vanuit Iedereen Leest Academie).
Een derde pijler zet in op professionele leergemeenschappen, waarin Brugse scholen van en met elkaar leren over leesbevordering. Dit traject fungeert tevens als voorbeeld voor hoe scholen ook rond andere onderwijskundige uitdagingen structureel kunnen samenwerken en van elkaar leren, met een geleidelijke overdracht van de trekkersrol van de onderzoekers naar de scholen zelf.
Een vierde pijler, ten slotte, omvat de uitbouw van een breed leesnetwerk in samenwerking met lokale partners zoals de bibliotheek, de provincie en socio-culturele organisaties. Op basis van praktijkvoorbeelden uit binnen- en buitenland, onder meer uit Finland, wordt onderzocht hoe zo'n regionaal leesnetwerk kan worden ontworpen, geoperationaliseerd en verduurzaamd. Hiermee komen we tegemoet aan het belang van een breed leesnetwerk: *it takes a city to raise a reader*.

Een vijfde, transversaal werkpakket rond professionalisering bundelt de inzichten uit de andere pijlers tot een overdraagbare pilootstudie van de uitwerking van een duurzaam, breed verankerd leesbeleid.

3. Het geplande schoolontwikkelingstraject met coaching op de klasvloer

Centraal in de sessie staat het geplande schoolontwikkelingstraject. Vanaf januari 2026 werden ondersteuningsnoden van de deelnemende scholen in kaart gebracht, waarna vanaf september 2026 een intensief begeleidingstraject van start is gegaan. Schoolteams worden hierbij ondersteund bij het uitwerken van een leesbeleidsplan, terwijl leraren op de klasvloer gecoacht worden in het inrichten van een krachtige leesomgeving en het optimaliseren van hun leesdidactiek. Vanaf 2028 wordt het traject geleidelijk afgebouwd, met aandacht voor verduurzaming van de opgebouwde expertise in de scholen zelf.

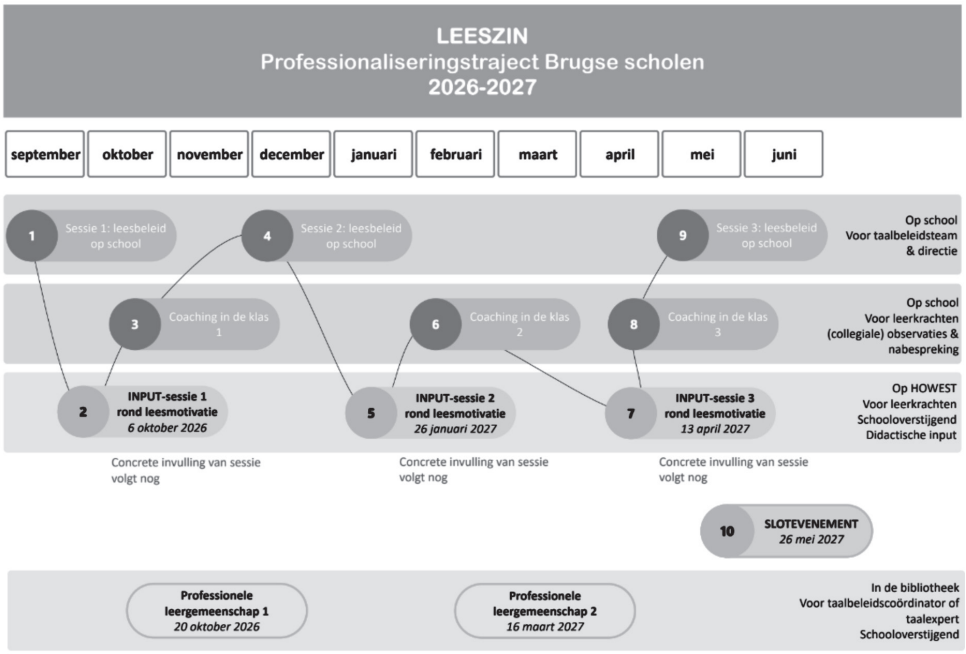

Figuur 1 – LeesZin voor Brugse scholen 2026–2027.

4. Naar een opwaartse leesspiraal

Met LeesZin willen we aantonen dat leesbevordering het meest kans op slagen heeft wanneer ze structureel wordt ingebed in de klaspraktijk, het schoolbeleid, de samenwerking tussen scholen en het bredere netwerk rond de school. Geen van deze niveaus volstaat op zich: een krachtige leesomgeving in de klas verliest aan slagkracht zonder een gedragen schoolbeleid en een schoolbeleid wordt versterkt wanneer scholen onderling en met partners buiten de school van elkaar kunnen leren. Betere lezers lezen liever, en wie vaker leest, wordt leesvaardiger. Het is deze opwaartse leesspiraal die we met

het project willen aanwakkeren en verduurzamen; niet alleen voor de deelnemende scholen, maar ook als inspiratie voor scholen en steden die met eenzelfde uitdaging worstelen. In onze sessie op de HSN-conferentie gaan we graag met het publiek in gesprek over de vraag hoe deze aanpak met een lokaal leesnetwerk en met professionele leergemeenschappen als motor ook buiten Brugge navolging kan krijgen, en welke hefbomen en valkuilen daarbij het meest bepalend zijn.

Referenties

De Meyer, I., L. Berlamont, L, Hoedt, R. Janssens, A. Lermytte, N. Warlop & J. van Braak (2023). 'Vlaams rapport PISA 2022'. Gent: Universiteit Gent.

De Naeghel, J., H. Van Keer, M. Vansteenkiste & Y. Rosseel (2012). "The relation between elementary students' recreational and academic reading motivation, reading frequency, engagement, and comprehension: a self-determination theory perspective". In: *Journal of Educational Psychology*, 104 (4), p. 1006-1021.

Dockx, J., K. Denies, L. Pelgrims, H. Van Keer & K. Aesaert (2023). 'Leesvaardigheid in het vierde leerjaar in Vlaanderen. Verdiepend rapport bij PIRLS 2021'. Leuven: Centrum voor Onderwijseffectiviteit en -evaluatie.

Hebbrecht, J., L. Van Severen, D. De Winne, R. De Wilde & R. Van Wichelen (2022). 'De Leesscan'. Brussel: Odisee Hogeschool i.s.m. AP Hogeschool, Universiteit Gent, Iedereen Leest en de Nederlandse Taalunie.

Van Keer, H. (2023). "Begrijpend lezen: hoe maken we elke leerling sterker?". In: *Klasse*. Online raadpleegbaar op: https://www.klasse.be/670201/begrijpend-lezen-hoe-maken-we-elke-leerling-sterker/.

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2024). 'Bevraging Koala Screening: Schooljaar 2023-2024'. Brussel: Vlaamse Overheid.

von Davier, M., I. Mullis, B. Fishbein & P. Foy (eds.). (2023). 'Methods and Procedures: PIRLS 2021 Technical Report'. Boston: Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center.